

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแปลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสื่อสารด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านวรรณกรรมได้มีการแปลจากภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย พบจากหนังสือบทความ นิยาย เพลง ละคร บทบรรยาย ในภาพยนตร์ ซึ่งมีภาพยนตร์มากมายหลายประเภทจากต่างประเทศเข้ามาฉายในไทยและประชาชนได้ให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง ดังจะพบได้จากการจัดอันดับภาพยนตร์ทำเงินรายได้สูงสุดในประเทศไทยตลอดกาล (Thailand All Time Box Office) ระหว่างปี ค.ศ. 1997 – 2004 พบภาพยนตร์ต่างประเทศแนวแฟนตาซีติดอันดับประชาชนให้ความสนใจในการรับชมเป็นอันมาก สามารถพบได้จากสถิติการทำรายได้สูงสุด เช่น ภาพยนตร์เรื่อง *The Lord of the Rings: The Return of the King* ติดอันดับภาพยนตร์ทำเงินได้ตลอดกาลในประเทศไทยอันดับที่ 3 สิทธา พิณภูวดล (2543, หน้า 98) แสดงทัศนะว่า หากภาพยนตร์จากต่างประเทศที่ฉายในโรงภาพยนตร์และในจอโทรทัศน์ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย หรือพากย์ไทยแล้วจะอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบายให้แก่ผู้ชมเป็นอันมาก ดังนั้นเมื่อผู้ชมเข้าชมภาพยนตร์ต่างประเทศที่เข้ามาฉายในประเทศไทย จึงพบว่ามีบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่ถูกแปลเป็นภาษาไทยปรากฏบนจอภาพ อย่างไรก็ตามเพื่อให้ได้ผลงานแปลที่มีคุณภาพ นักวิชาการด้านการแปลจึงเสนอวิธีการแปลไว้ ดังตัวอย่างเช่น การแปลตรงตามรูปแบบและเนื้อหาของภาษาต้นฉบับ การแปลแบบเอาความ การใช้คำที่มีความหมายกว้างขึ้นเป็นที่รู้จักกันทั่วไป การแปลโดยการแทนที่ทางวัฒนธรรม การยืมคำศัพท์ หรือยืมสำนวนของภาษาต้นฉบับมาใช้ในภาษาฉบับแปล การแปลโดยตัดละบางคำหรือสำนวนออกไป หรือ เติมคำเชื่อมระหว่างวลี หรือประโยค (Baker, 1992, pp. 26 – 42; ศัญฉวี สายบัว, 2542, หน้า 64 – 74)

การแปลภาษาหากผู้แปลไม่เข้าใจถึงเนื้อหา อรรถรส รวมถึงลีลาของภาษาต้นฉบับจะทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความหมายที่แท้จริงของผู้เขียน หรือ ผู้สื่อสารที่ต้องการสื่อถึงผู้อ่านได้ ดวงดา สุพล (2541, หน้า 63) กล่าวถึงปัญหาในการแปลโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับวัฒนธรรม โครงสร้างของภาษา และความหมายของคำ หากผู้แปลไม่มีความรู้ภาษาต้นฉบับหรือภาษาฉบับแปลดีพอ รวมถึงไม่เข้าใจวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับหรือผู้แปลอาจขาดความรู้ในเรื่องที่จะแปลหรือเรื่องที่แปลมีความยากหรือซับซ้อนเกินไป ความผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นในงานแปลได้ (ประเทือง ทินรัตน์, 2543, หน้า 74 – 76) ในวงการภาพยนตร์ได้เคยมีการแปลบทภาพยนตร์เป็นภาษาไทยที่ผิดพลาดไม่สอดคล้องกับบริบทของภาพยนตร์ที่กำลังดำเนินอยู่ เช่น บริบทใน

ภาพยนตร์เกี่ยวกับการแย่งชิงมรดกหลังจากที่หัวหน้าครอบครัวเสียชีวิตลง และบรรดาผู้ที่คาดหวังว่าจะได้เป็นทายาทผู้ตายได้มาชุมนุมต่อหน้าทนายความประจำตระกูล หลังจากนั้นตัวละครตัวหนึ่งถามทนายความด้วยคำถามที่ผู้แปลบทภาพยนตร์ได้แปลเป็นภาษาไทยว่า “เมื่อไหร่จึงจะเปิดเผย ความตั้งใจของผู้ตาย” ซึ่งการแปลนี้เป็นการแปลที่ผิดและไม่เข้ากับบริบทของเนื้อเรื่อง คำว่า ความตั้งใจ ถอดมาจากคำว่า *will* แปลอีกความหมายหนึ่งได้ว่า *พินัยกรรม* (ปัญญา บริสุทธิ์, 2542, หน้า 121 – 122) ทำให้ภาพยนตร์ขาดอรรถรสไป ดังนั้น การแปลภาพยนตร์จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องแปลให้ถูกต้อง และยังต้องรักษาลีลา เนื้อหาของภาษาไว้อีกด้วยเพื่อจรรับชมภาพยนตร์จะไม่เสียอรรถรสไป

บทพูดในภาพยนตร์มีการใช้คำ โครงสร้าง ความหมายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้แปลบทภาพยนตร์ต้องใช้ความพิถีพิถันในการแปลอย่างดีและรอบคอบ โดยเฉพาะคำศัพท์ และโครงสร้าง โครงสร้างประโยคที่อยู่ในรูปแบบกรรมวาจก (Passive Voice) นั้น ยังคงเป็นปัญหาหนึ่งสำหรับนักแปล การแปลกรรมวาจกเป็นปัญหาการแปลในระดับของไวยากรณ์ โครงสร้างประโยครวมถึงการใช้คำกริยาในกาลต่าง ๆ (Tense) (สิทธา พินิจภูวดล, 2542, หน้า 174 – 186) เสรี สมชอบ (2542, หน้า 152 – 156) และ นเรศ สุรสิทธิ์ (2549, หน้า 64) กล่าวว่า ในการแปลประโยคกรรมวาจกเป็นภาษาไทยนั้นควรใช้ความระมัดระวัง เนื่องจากเป็นประโยคที่มีความหมายทางลบหรือไม่น่าพึงพอใจ (Unpleasant Sense) นักแปลส่วนมากไม่นิยมแปลโดยใช้สำนวนประโยคกรรมวาจก เพราะฟังดูไม่ไพเราะ ในการแปลประโยคกรรมวาจกที่สื่อความหมายในทางลบผู้แปลมักใช้คำว่า “ถูก” นำหน้าคำหรือข้อความที่แปล (สิทธา พินิจภูวดล, 2542, หน้า 177) ดังเช่น They were held on robbery charges. แปลได้ว่าเขาถูกจับข้อหาปล้น แต่หากใช้ในทางความหมายที่ดี ผู้แปลสามารถใช้คำว่า “ได้รับ” แทน เช่น He was offered a good post in Chiangmai แปลได้ว่า เขาได้รับข้อเสนอให้ทำงานในตำแหน่งที่ดีที่เชียงใหม่ ในการแปลประโยคผู้แปลต้องยึดความถูกต้องของเนื้อความเป็นหลัก ผู้แปลจึงต้องใช้วิธีแปลที่เหมาะสมที่ได้ทั้งความหมายในภาษาฉบับแปลและภาษาต้นฉบับ รวมถึงไม่ทำให้เสียคุณค่า เนื้อหา และอรรถรสของภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสิ่งยากแก่การแปลจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาฉบับแปลให้ได้องค์ประกอบทั้งหมดครบถ้วน

การแปลกาลจากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทยยังคงเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่พบเนื่องจากคำกริยาในภาษาอังกฤษเปลี่ยนรูปไปตามกาล แต่คำกริยาในภาษาไทยไม่เปลี่ยนรูปไปตามกาล ในการประโยคภาษาอังกฤษจึงต้องทำความเข้าใจความหมายของกาลเวลาแล้วจึงหาคำบอกเวลาที่เหมาะสมในภาษาไทยให้ได้ความหมายตรงตามกาลในภาษาอังกฤษ เช่น She always has a headache when she reads for a long time. มีผู้แปลว่า เธอปวดศีรษะขณะเมื่อเธอกำลังอ่านหนังสืออยู่เป็นเวลานาน ประโยคต้นฉบับมีคำกริยาวิเศษณ์ *always* แสดงเหตุการณ์ในประโยคได้เกิดขึ้น

สม่ำเสมอ ดังนั้นจึงควรแปลว่า เธอมักจะปวดศีรษะเสมอเมื่อเธออ่านหนังสือเป็นเวลานาน ๆ (อังฉรา ไกล่ตรูไกล, 2542) ในการแปลประโยคกรรมวาจกตามโครงสร้างกาลต่าง ๆ จึงต้องหาคำในภาษาฉบับแปลที่เหมาะสมเพื่อสื่อสารทั้งความหมายและเวลาในการเกิดเหตุการณ์ตามบริบทแท้จริงในภาพยนตร์ ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาถึงกลวิธีที่เหมาะสมที่นักแปลได้ใช้แปลในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง

ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้เลือกผลงานการแปลของจิระนันท์ พิตรปรีชา เป็นกรณีศึกษาโดยศึกษากลวิธีในการแปลกรรมวาจกตามกาลต่าง ๆ ในบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ ซึ่งจิระนันท์ พิตรปรีชาเป็นนักแปลบทภาพยนตร์อีกบุคคลหนึ่งที่มีผลงานการแปลมากกว่า 300 เรื่อง และยังคงแปลอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แสดงถึงประสพการณ์ในการแปลที่ยาวนาน รวมไปถึงผลงานทางวรรณกรรมที่บุคคลทั่วไปให้การยอมรับและสนใจอย่างสม่ำเสมอโดยมีเครื่องยืนยันผลงานจากรางวัลซีไรท์ที่ได้รับจากหนังสือชื่อ *ใบไม้ที่หวนไป* ในปี พ.ศ. 2532

จากความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษากลวิธีการแปลกรรมวาจกภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยศึกษาจากการแปลบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ในภาพยนตร์แนวแฟนตาซีของจิระนันท์ พิตรปรีชาเพื่อนำกลวิธีการแปลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับ รวมถึงการใช้คำบ่งชี้กาลในการแปลประโยคกรรมวาจกภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้กับนักแปลอื่น ๆ และผู้ใช้ภาษาอังกฤษในโอกาสอื่น ๆ ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลประโยคกรรมวาจกที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ตามบริบท
2. เพื่อศึกษาคำบ่งชี้กาลที่พบในประโยคกรรมวาจกภาษาไทยที่ปรากฏเป็นคำบรรยายใต้ภาพยนตร์ที่แปลจากประโยคกรรมวาจกภาษาอังกฤษในกาลต่าง ๆ (Tenses)

### คำถามงานวิจัย

1. ผู้แปลใช้กลวิธีใดในการแปลประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ตามกรอบบริบท
2. ผู้แปลใช้คำบ่งชี้กาลใดในประโยคกรรมวาจกภาษาฉบับแปลตามกาล (Tense) ต่าง ๆ ในภาษาต้นฉบับ

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นแนวทางในการแปลกรรมวาทกบทรบรายได้ภาพยนตร์ในภาพยนตร์แนวอื่น ๆ ต่อไป
2. เป็นแนวความคิดให้ผู้สนใจในการเปลือกกกลวิธีการแปลที่เหมาะสมในการแปลประโยคโครงสร้างกรรมวาทกได้สละสลวยตามความหมายในภาษาฉบับแปลทั้งในด้านบทบรรยายได้ภาพยนตร์หรืองานวรรณกรรมด้านอื่น ๆ

## ขอบเขตงานวิจัย

1. งานวิจัยนี้ศึกษากกลวิธีการแปลกรรมวาทกในบทบรรยายได้ภาพยนตร์โดย จิระนันท์ พิตรปรีชาเป็นผู้แปลเท่านั้น
2. ภาพยนตร์ที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์เป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซีเท่านั้น
3. ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีทั้ง 6 เรื่องซึ่งจิระนันท์ พิตรปรีชาได้แปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์ไว้ คือ *The Lord of the Rings: The Fellowship of the Rings*, *The Lord of the Rings: The Two Towers* และ *The Lord of the Rings: The Return of the King*, *Men in Black I*, *Men in Black II* และ *The Golden Compass*
4. กกลวิธีที่ใช้ในการแปลบทบรรยายได้ภาพยนตร์ได้จากการประยุกต์ทฤษฎีการแปลทั้งแบบตรงตัวและโดยอ้อมของนักแปลหลายๆท่าน รวมถึงกกลวิธีในการแปลกรรมวาทกตามแบบของเสาวลักษณ์ จ้อยเจริญสุข (2544) จึงสามารถจำแนกกกลวิธีต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ
  - 4.1 การแปลตรงตัว คือ การแปลกรรมวาทกตรงตัวตามโครงสร้างในภาษาต้นฉบับ คือ การแปลประโยคกรรมวาทกภาษาอังกฤษ เป็นประโยคกรรมวาทกภาษาไทย (เสาวลักษณ์ จ้อยเจริญสุข, 2544 ; สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2549 ; Newmark, 1988) และระบุคำบ่งชี้กรรมวาทก แบ่งออกได้ดังนี้

4.1.1 การใช้คำว่า “ได้รับ” วางหน้าคำกริยา คำนาม หรือนามวลี

4.1.2 การใช้คำ “ถูก” วางหน้าคำกริยา

4.1.3 การใช้คำ “มี” แทนกริยาและวางหน้าคำนาม หรือนามวลี

4.1.4 การใช้คำ “มี” ตามด้วยประโยคกรรมวาทก

4.1.5 การใช้คำว่า “โดน” วางหน้าคำกริยา

4.2 การแปลเอาความ คือ กกลวิธีการแปลกกลวิธีอื่น ๆ ที่ไม่สามารถแปลตรงตามภาษาต้นฉบับ เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่การแปลของบทบรรยายได้ภาพยนตร์ที่จำนวนเพียง 28

ตัวอักษร (เสาวลักษณ์ จ้อยเจริญสุข, 2544 ; สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2549 ; สัญฉวี สายบัว, 2550 ; Newmark, 1988) โดยมีกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

#### 4.2.1 การแปลประโยคกรรมวาจกภาษาอังกฤษ เป็นประโยคกรรมวาจกภาษาไทย

##### 4.2.1.1 การใช้คำ “มี” ตามด้วยประโยคกรรมวาจก

##### 4.2.1.2 การใช้คำ “มี” แทนกริยาและวางหน้าคำนามหรือนามวลี

##### 4.2.1.3 การใช้คำ “เป็น” แทนกริยาและวางหน้าคำนาม หรือนามวลี

#### 4.2.2 การละคำแสดงกรรมวาจก

#### 4.2.3 การเปลี่ยนรูปประโยค

#### 4.2.4 การหลีกเลี่ยงการถ่ายทอดความหมายตรงตัวตามต้นฉบับ

#### 4.2.5 การเปลี่ยนชนิดของคำ

#### 4.2.6 การไม่แปลประโยคกรรมวาจกภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

### นิยามศัพท์เฉพาะ

กรรมวาจก (Active Voice) คือ ประโยคในรูปแบบที่ประธานกระทำการหรือนั้นโดยตรง (ประเทือง ทินรัตน์, 2543, หน้า 40) เช่น อิซิลดัวร์ได้มันไปจากมือของซอรอนเอง (บทบรรยายได้ภาพยนตร์ *The Lord of The Rings: The Fellowship of The Rings* โดยจิระนันท์ พิตรปรีชา)

กรรมวาจก (Passive Voice) คือ ประโยคกรรมที่มีรูปแบบของกริยาในประโยคที่ประธานของประโยคถูกกระทำ และโครงสร้างประโยคอยู่ในรูปแบบ Verb to be + past participle (ประเทือง ทินรัตน์, 2543, หน้า 40) รวมถึงโครงสร้างตามกาล (Tense) ต่าง ๆ ตามกรอบของ นเรศ สุรสิทธิ์ (2549, หน้า 62 – 79) และลักษณะแบบลดรูปที่ปรากฏแต่กริยาในรูปแบบ past participle เท่านั้นตามกรอบของ สุนน อริยปิณฑี (2548, หน้า 58 – 59) แต่ไม่รวมรูปแบบโครงสร้าง Verb to be + adjective ที่มีลักษณะของคำ adjective คล้ายคลึงกับ past participle ด้วยการเติม -ed เช่น I'm interested in fantasy movie. คำ interested เป็นคำ adjective ที่มีรูปแบบเติม -ed

กลวิธีการแปล (Translation Strategies) คือ วิธีการที่ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของกรรมวาจกในภาษาต้นฉบับไปสู่ภาษาแปลโดยเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมตามบริบท เวลาในการเกิดเหตุการณ์ ถ้อยคำ สำนวน สำนวน หรือรูปแบบเพื่อให้ได้ภาษาแปลที่สละสลวย

การแปลบทบรรยาย (Subtitling) คือ การแปลบทพูดจากภาพยนตร์ลงมาเป็นคำบรรยายที่ปรากฏอยู่ใต้ภาพยนตร์ ในงานวิจัยนี้มีบทบรรยายใต้ภาพยนตร์ทั้งหมด 6 เรื่องคือ *The Lord of the Rings: The Fellowship of the Rings*, *The Lord of the Rings: The Two Towers* และ *The Lord of the Rings: The Return of the King*, *Men in Black I*, *Men in Black II* และ *The Golden Compass*

การแปลตรงตัว (Literal Translations) คือ กลวิธีการแปลที่แปลตรงตามโครงสร้างของรูปแบบกรรมวาทจากภาษาต้นฉบับไปเป็นภาษาฉบับแปล และเน้นด้านความสุนทรีย์และความสละสลวยของภาษาด้วยการระบุคำบ่งชี้กรรมวาทโดยใช้คำว่า “ถูก” “มี” “ได้รับ” “เป็น” หรือ “โดน” (เสาวลักษณ์ ข้อยเจริญสุข, 2544 : สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2549 ; Newmark, 1988) เช่น ประโยกต้นฉบับ So the Ring of Power has been found แปลได้ว่า แหวนเอกธำมรงค์ถูกพบแล้ว (บทบรรยายใต้ภาพยนตร์ *The Lord of The Rings: The Fellow Ship of The Rings* โดยจอร์จ อาร์ อาร์ ทูลกี)

การแปลเอาความ (Free Translations) คือ การแปลที่ไม่ได้แปลตรงตามรูปแบบของกรรมวาท หากแต่ใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการสื่อความหมายเพื่อให้ได้ใจความสำคัญ และความสละสลวย ของเนื้อหา และภาษา (เสาวลักษณ์ ข้อยเจริญสุข, 2544 : สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2549 : สันติวิสายบัว, 2550 : Newmark, 1988) เช่น ประโยกต้นฉบับ Employee is misspelled แปลได้ว่า สะกดคำว่า “พนักงาน” ผิด (บทบรรยายใต้ภาพยนตร์ *Men In Black II* โดยจอร์จ อาร์ อาร์ ทูลกี)

ภาษาต้นฉบับ (Source Language) คือ ภาษาอังกฤษ

ภาษาฉบับแปล (Target Language) คือ ภาษาไทย

ภาพยนตร์แฟนตาซี (Fantasy Movies) คือ ภาพยนตร์ในโลกจินตนาการที่มีตัวละครมีอำนาจเหนือธรรมชาติเกินโลกความจริงปัจจุบัน มีผู้พิเศษ พ่อมด รวมถึงสัตว์ประหลาดต่าง ๆ และมนุษย์ต่างดาวโดยไม่เน้นถึงความถูกต้อง ข้อเท็จจริง ความเป็นไปได้ตามหลักการวิทยาศาสตร์

บริบท (Context) คือ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สนทนาที่เป็นตัวละคร รวมไปถึงความสัมพันธ์ของตัวละครในภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง

หน่วยแปล (Translation Unit) คือ การแบ่งส่วนของข้อความออกเป็นบทหรือเป็นตอน ในงานวิจัยนี้ได้แบ่งหน่วยแปลออกตามการแสดงข้อความของประโยคแปลภาษาไทยที่บรรยายอยู่ใต้ภาพยนตร์บนหน้าจอในแต่ละครั้ง ประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดง ซึ่งภาคประธานสามารถละได้โดยละไว้ในฐานที่เข้าใจ (ทิพา เทพอักษรพงศ์, 2547) เช่น หากผู้พูดพูดว่า “กินหรือยัง” สิ่งทีประโยคละไว้ คือ ประธาน “เธอ หรือ คุณ” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เป็นต้น